

Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa

Kasvatustieteiden tiedekunta
Kandidaatin tutkielma
Varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto-ohjelma
Turun Yliopisto

Laatijat:
Jalmiina Lehtonen
Nea Palletvuori

17.4.2024
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Oppiaine: Kasvatustiede
Tekijät: Jalmiina Lehtonen & Nea Palletvuori
Otsikko: Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa
Ohjaaja(t): Yliopistonlehtori Tarja-Riitta Hurme
Sivumäärä: 24 sivua
Päivämäärä: 17.04.2024

Tämä tutkimus tarkastelee, miten sukupuolisensitiivinen lähestymistapa vaikuttaa lasten sukupuoliroolien muodostumiseen varhaiskasvatuksessa ja millaisia käytänteitä voidaan hyödyntää sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi jo varhaisessa iässä.

Tutkimusmenetelmänä käytimme integroivaa kirjallisuuskatsausta, jossa analysoimme laajasti jo olemassa olevia akateemisia tutkimuksia ja käytäntöjä sukupuolisensitiivisyydestä varhaiskasvatuksen kontekstissa. Analyysin apuna käytimme aineistolähtöistä teemoittelua. Jaoimme aineistot neljään eri teemaan, jotka olivat yhteiskunnalliset ja kulttuuriset kontekstit, pedagogiset strategiat ja käytännöt, poliittiset ja hallinnolliset näkökulmat, sekä lasten sukupuoliroolien muodostuminen ja sukupuolisensitiivisen kasvatuksen vaikutukset.

Kirjallisuuskatsauksessa mukana olleet tutkimukset osoittavat, että sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus edistää lasten yksilöllisyyden tunnustamista ja tukemista, vähentää sukupuolistereotyyppioita ja rohkaisee lapsia tutkimaan monipuolisesti erilaisia kiinnostuksen kohteita ja toimintatapoja sukupuolesta riippumatta.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen käytänteet vaativat opettajilta sekä sukupuolitietoisuutta että valmiuksia sukupuolistereotyyppioiden kriittiseen tarkasteluun ja niiden aktiiviseen purkamiseen.

Johtopäätöksenä esitämme, että sukupuolisensitiivisen lähestymistavan integroiminen varhaiskasvatuksen käytänteisiin ja opetussuunnitelmiin on keskeistä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Se vaatii jatkuvaa koulutusta ja tietoisuuden lisäämistä sukupuolten moninaisuudesta ja tasa-arvon periaatteista sekä opettajien että lasten ja heidän perheidensä keskuudessa.

Avainsanat: sukupuoliroolit, sukupuolisensitiivisyys, tasa-arvo, varhaiskasvatus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa	7
3	Tutkimustehtävä ja -ongelma	10
4	Menetelmä.....	11
4.1	Aineiston hankinta	11
4.2	Aineiston analyysi	11
5	Tulokset.....	14
5.1	Sukupuoliroolien muodostuminen sukupuolisensitiivisessä varhaiskasvatuksessa	14
5.2	Sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteutumista tukevat tekijät	16
	Pohdinta	19
	Luotettavuus ja eettisyys.....	22
	Lähteet.....	23

1 Johdanto

Kansainvälisesti Suomea on pidetty jo pitkään tasa-arvon mallimaana. Suomessa on perustuslaki sekä ihmisoikeussopimuksia, jotka velvoittavat sukupuolten tasa-arvon edistämistä. Tästä huolimatta Suomessa on paljon haasteita tasa-arvon toteutumisessa sukupuolten välillä. Naisen palkka työelämässä on alhaisempi ja johtoasemassa toimivat henkilöt ovat suurimmaksi osaksi miehiä. Tämän lisäksi miehet kokevat olonsa turvallisemmaksi julkisilla paikoilla sekä omassa kodissaan naisiin verrattuna. Aiheen ajankohtaisuus tulee ilmi UNICEF (2022a) laatimassa raportissa, jonka mukaan maailmanlaajuisesti naiset ja lapset kärsivät tasa-arvon toteutumattomuudesta eniten. Tästä syystä UNICEF (2022b) suosittelee erilaisia strategioita sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi jo varhaislapsuudesta lähtien. Raportin mukaan on olennaista rakentaa sukupuolta tasa-arvoistava varhaiskasvatus- ja esiopetusjärjestelmä, joka tarjoaa yhdenvertaisia mahdollisuuksia kaikille lapsille. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan ihmisoikeuksiin kuuluvaa suojeltua perusoikeutta, joka asettaa ikään kuin ideologisen lähtökohdan ihmisten tasa-arvoiselle kohtelulle (Nousiainen & Pylkkänen, 2001). Laeista, ihmisoikeussopimuksista ja strategisista toimenpiteistä huolimatta on huomattu, että meillä Suomessakin varhaiskasvatuksessa, opetuksessa sekä koulutuksessa on haasteita tasa-arvon toteutumisessa (Opetushallitus, 2015; Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, 2015).

Lapsuus on aika, jolloin monet perustavanlaatuiset asenteet ja käsitykset muodostuvat, ja sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus tarjoaakin mahdollisuuden muokata näitä käsityksiä positiivisella tavalla. Ylitapio-Mäntylän (2012) mukaan sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan taitoa tarkastella sukupuolta myös sosiaalisen ja kulttuurisen määrittelyjen näkökulmista eikä ainoastaan biologisuuden näkökulmasta. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisella lapsella sukupuolesta riippumatta on samat oikeudet, mahdollisuudet sekä velvollisuudet. Lapselle tulee tarjota oppimisympäristö, jossa he voivat kehittää omia taitojaan ja kiinnostuksen kohteitaan ilman sukupuoleen liittyviä ongelmia. Seta ry (2019) määrittelee sukupuolisensitiivisyyden olevan tietoista ja oikeudenmukaista lähestymistapaa sukupuolen vaikutukseen, lasten kasvatukseen ja kehitykseen. Se pyrkii tunnistamaan ja kyseenalaistamaan perinteiset sukupuoliroolit ja -odotukset, tarjoten lapsille mahdollisuuden kehittää omia kiinnostuksen kohteitaan ja vahvuuksiaan sukupuolesta riippumatta. Tällainen lähestymistapa edistää tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta, vapauttaen lapset toimimaan omien kykyjensä mukaan ilman sukupuolten välisiä rajoitteita.

Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatusta vaikuttaa myönteisesti lasten oppimiseen ja kehitykseen tarjoamalla monipuolisia kokemuksia ja roolimalleja. Se auttaa purkamaan sukupuoleen liittyviä ennakkoluuloja ja rohkaisee lapsia arvostamaan omaa persoonallisuuttaan. Sukupuolisensitiiviset opetusmateriaalit ja opettajien tietoisuus sukupuolikysymyksistä edistävät tasa-arvoisempaa ja osallistavampaa oppimisympäristöä. Kokonaisuudessaan sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatusta luo lapsille pohjan kehittää monipuolisia taitoja ja edistää positiivista minäkuva, luoden samalla perustaa tasa-arvoisemmalle ja avarammalle yhteiskunnalle tulevaisuudessa (Timmons & Airton, 2020).

Sukupuolisensitiivisestä varhaiskasvatuksesta on puhuttu paljon jo monia vuosia, mutta aiheen ajankohtaisuutta tukevat aikaisemmin julkaistut tutkimukset. Esimerkiksi Eskelinen ja Itäkare (2020) sekä Timmons ja Airton (2020), ovat painottaneet sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen merkitystä ja sen vaikutusta lapsiin. He ovat korostaneet, että sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatusta luo tilan, jossa lapset voivat kasvaa vapaasti ja kehittää omia kiinnostuksen kohteitaan ilman sukupuoleen liittyviä rajoitteita. Aikaisemmat tutkimukset ovat tarjonneet vahvaa näyttöä siitä, että sukupuolisensitiivisellä varhaiskasvatuksella on suuri mahdollisuus edistää lasten tasa-arvoa ja itseilmaisua.

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on syventyä olemassa olevaan tutkimuskirjallisuuteen ja ymmärtää, miten sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatusta vaikuttaa lasten sukupuoliroolien muodostumiseen. Keskitymme arvioimaan ja kokoamaan olemassa olevaa tietoa ja näkemyksiä aiheesta, pyrkien hahmottamaan nykytilanteen ja tunnistamaan mahdollisia aukkoja tai ristiriitaisuuksia nykytutkimuksessa.

Ensimmäinen kysymyksemme on suunnattu ymmärtämään, miten kirjallisuudessa on käsitelty sukupuolisensitiivisyyden vaikutusta lasten sukupuoliroolien muodostumiseen varhaiskasvatuksessa. Analysoimme erilaisia tutkimuksia ja näkökulmia, jotka voivat antaa meille kattavan kuvan siitä, miten tämä lähestymistapa on toteutunut käytännössä ja millaisia vaikutuksia sillä on ollut lasten kehitykselle. Toinen kysymyksemme liittyy kirjallisuuden esittelyyn tekijöistä, jotka tukevat sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteutumista. Tavoitteenamme on selvittää tekijöitä, joiden tutkijat ovat raportoineet vaikuttavan sukupuolisensitiivisyyden varhaiskasvatuksessa. Kirjallisuuskatsauksen avulla pyrimme tarjoamaan kattavan yleiskuvan nykytutkimuksen tilanteesta ja herättämään kiinnostusta syvemmälle perehtymiseen sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen teemaan.

Yhdistäen nämä näkökulmat tutkimuksemme ei ainoastaan valaise sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen nykytilaa kirjallisuudessa, vaan pyrkii myös konkretisoimaan tekijöitä,

jotka tukevat sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteutumista. Tämä kirjallisuuskatsaus pyrkii herättämään kiinnostusta sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen teemaan ja tarjoamaan perustan syvällisemmälle perehtymiselle. Samalla pyrimme tuomaan esille tutkimuksen käytännön sovelluksia ja antamaan suuntaviivoja, jotka voivat hyödyttää käytännön varhaiskasvatuksen ammattilaisia.

2 Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa

Opetushallituksen (2022) mukaan varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus ja se on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaista oppimista. Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää ja sen tavoitteena on edistää lapsen elinikäistä oppimista.

Varhaiskasvatusta toteutetaan tasa-arvoisesti inkluusiivisten periaatteiden mukaisesti, joihin kuuluvat tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, moninaisuuden arvostaminen, syrjimättömyys, sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys sekä kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet.

Martin (1981,109) on määritellyt sukupuolisensitiivisyyden (gender sensitivity) seuraavasti: ”Sukupuolisensitiivisyys on sitä, että sukupuoli huomioidaan silloin, kun sillä on merkitystä ja jätetään huomiotta, kun ei ole.” Varhaiskasvatuksessa jokaisen lapsen tulisi saada tasa-arvoista ja monipuolista varhaiskasvatusta lapsen sukupuolesta, iästä, koosta tai sosioekonomisesta taustasta riippumatta. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulisi ottaa kaikki lapset huomioon yhdenvertaisina toimijoina pedagogista toimintaa suunniteltaessa ja toteuttaessa. (Opetushallitus, 2022). Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä olisi tärkeää olla valmiudet ohjata lasten tietoisuutta sukupuolesta, mutta valitettavasti tätä käsitellään hyvin vähän opettajankoulutuksessa, sekä muissa ohjeistuksissa varhaiskasvatuksen henkilöstölle (Chapman, 2022).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2024) mukaan normit ovat tietoisia tai tiedostamattomia oletuksia ja odotuksia, joita yhteiskunnallisella tasolla pidetään ”normaaleina” tai hyväksyttävänä ja joilla on valtaa. Erilaisia sukupuolinormeja on kehittynyt vuosien saatossa ympäri maailmaa. Sukupuolinormeilla tarkoitetaan sitä, että tietyn sukupuolen edustajan oletetaan käyttäytyvän, näyttävän tai pukeutuvan tietyllä tavalla. Sukupuolinormeista olisi tärkeää päästä eroon ja näin edistää myös sukupuolten tasa-arvoa, sekä ehkäistä sukupuoleen liittyvää syrjintää ja eriarvoisuutta (UNICEF, 2022a).

Jo varhaislapsuudessa lapset alkavat kehittää mielikuvia siitä, millaista on olla poika tai tyttö. Lapset alkavat mieltämään tiettyjä rooleja, joiden toteutumisesta he näkevät ja kuulevat elämässään (Browne, 2007). Chapman (2022) korostaa, että jokainen ihminen tulee tietoiseksi sukupuolesta ja pyrkii ymmärtämään sitä, vaikka sukupuolista ei puhuttaisi ja niitä ei määriteltäisi lapsille jo varhaisessa iässä. Lasten käsitys sukupuolesta ja erilaisista rooleista kehittyvät koko ajan heidän havainnoissa ympäröivää maailmaa. Heleniuksen ja Korhosen (2020) mukaan lapsi viettää varhaiskasvatuksessa suuren osan päivistään ja siksi onkin erittäin tärkeää pyrkiä luomaan varhaiskasvatuksessa turvallinen ja tasa-arvoinen ympäristö lapselle leikkiä, sekä oppia elämästä ja sen eri osa-alueista.

Tietoinen sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa on keskeinen lähestymistapa, joka pyrkii haastamaan perinteiset sukupuoliroolit ja -odotukset lasten oppimisympäristöissä. Tämä lähestymistapa on tärkeä, koska varhaiskasvatusvuodet muodostavat perustan lasten sukupuoli-identiteetin ja asenteiden kehittymiselle. Ylitapio-Mäntylän (2012) mukaan varhaiskasvatuksessa esiintyy paljon sukupuolittuneita käytänteitä, joista eroon pääseminen vaatisi pedagogisten menetelmien läpikäymistä ja uudelleen ajattelua.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö käyttää työssään sukupuolittavaa puhetta, joka edesauttaa lasten käsityksiä tietyistä sukupuolesta ja sen tavasta toimia. Teräs (2012) kertoo kirjoituksessaan, että sukupuolittuneella puheella voidaan korostaa joidenkin asioiden kuulumisen tietyille sukupuolelle. Varhaiskasvatuksessa kasvattajat käyttävät sukupuolittunutta kieltä tavallisissa arjen hetkissä, esimerkiksi puhuttelemalla lapsia “tytöt” tai “pojat”.

Ylitapio-Mäntylän (2012) mukaan varhaiskasvatuksessa aikuisten toimesta määritellään tietyt leikit ja lelut tietyille sukupuolille tai ohjataan tietynlaisiin leikkeihin. Varhaiskasvatuksessa näkee paljon sukupuolittuneita käytäntöjä, joissa tietyille sukupuolelle ajatellaan sopivat tietyt asiat. Esimerkiksi tytöt voidaan ohjata rauhallisiin leikkeihin, koska tyttöjen ajatellaan olevan kilttejä ja rauhallisia, kun taas pojat ohjataan fyysisimpiin leikkeihin ja heille varataan tilaa temmeltää ja purkaa pojille ajateltua ominaista energiaa. Sukupuolittuneet ajatukset jakavat usein lapset kahteen eri sukupuoleen tyttöihin ja poikiin, ja ajatellaan näille sukupuolille ominaisia tapoja toimia ja tehdä asioita. Tässä ajattelutavassa unohdetaan täysin se, että myös tyttöjä on erilaisia, eivätkä kaikki tytöt ole rauhallisia tai pidä rauhallisista leikeistä, kun taas vilkkaiksi ajatellut pojat voivatkin pitää rauhallista hommista, kuten askartelusta

Ylitapio-Mäntylä (2012) kertoo, että sukupuolisensitiivisyys kannustaa kasvattajia ja vanhempia tietoisuuteen sukupuolittuneista asenteista ja tarjoamaan lapsille monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin, oppimiseen ja ilmaisuun ilman sukupuoleen liittyviä rajoitteita. Varhaiskasvatuksessa lasta ei tulisi kohdata jonkin sukupuolen edustajana, vaan yksilönä, jolla on yksilölliset tarpeet (Eskelinen, & Itäkare, 2020). Varhaiskasvatuksessakin pitäisi muistaa, että jokainen lapsi on ainutlaatuinen eikä lasten mielenkiinnonkohteet ole millään tavalla yhteydessä lapsen sukupuoleen. UNICEF:n (2022b) raportin mukaan varhaiskasvatuksessa olisi tarpeen ottaa sukupuolinäkökulmat ennakoivasti huomioon varhaiskasvatusjärjestelmien suunnittelussa ja toteutuksessa. Tämän huomiotta jättäminen voi nimenomaan vahvistaa ja toistaa sukupuolten epätasa-arvoa, vaikka varhaiskasvatuksen tehtävä olisi juuri päinvastainen.

Näiden teoreettisten näkökulmien ymmärtäminen voi auttaa kehittämään käytännön lähestymistapoja sukupuolisensitiiviseen varhaiskasvatukseen. Yhdessä tämä monipuolinen näkökulma voi edistää lasten tasa-arvoisia mahdollisuuksia ja tukea heidän sukupuoli-identiteetin kehitystään varhaiskasvatuksen kontekstissa. Varhaiskasvattajien omat käsitykset antavat lapsille kuvan tietyntyylisistä tavoista toimia jo varhaisessa vaiheessa. Varhaiskasvattaja kannustaa, tai on kannustamatta lapsia tietyntyyliseen toimintaan, mikä vaikuttaa lapsen muokkautuvaan mielikuvaan siitä mitä on olla tyttö tai poika. Ylitapio-Mäntylän (2012) mukaan varhaiskasvatuksessa lapsen ohjaaminen tietyntyyliseen sukupuolirooliin rajoittaa lapsen kykyjä ja tarpeita toimia itselleen mieleisellä tavalla. Jotta varhaiskasvatuksen henkilöstö pystyisi toimimaan sukupuolisensitiivisesti ja pohtimaan uudelleen omia käsityksiään sukupuolirooleista, tulisi niistä ensin tulla tietoisiksi.

3 Tutkimustehtävä ja -ongelma

Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on syventyä olemassa olevaan tutkimuskirjallisuuteen ja ymmärtää, miten sukupuolisensitiivisyys vaikuttaa lasten sukupuoliroolien muodostumiseen varhaiskasvatuksessa. Lisäksi selvitetään, mitkä tekijät tukevat sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteutumista.

Tutkimuskysymykset tutkimuksessamme ovat:

1. Miten sukupuolisensitiivisyys vaikuttaa tutkimusten perusteella lasten sukupuoliroolien muodostumiseen varhaiskasvatuksessa?
2. Mitkä tekijät tukevat sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteutumista?

Ensimmäinen kysymyksemme on suunnattu ymmärtämään, miten kirjallisuudessa on käsitelty sukupuolisensitiivisyyden vaikutusta lasten sukupuoliroolien muodostumiseen varhaiskasvatuksessa. Analysoimme erilaisia tutkimuksia ja näkökulmia, miten sukupuolisensitiivisyys toteutuu käytännössä. Toisen kysymyksemme avulla erittelemme ja vertailemme eri tekijöitä, jotka tukevat sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteutumista. Tavoitteenamme on eritellä ja vertailla eri tukevia tekijöitä, joista tutkijat ovat raportoineet. Kirjallisuuskatsauksen avulla pyrimme tarjoamaan kattavan yleiskuvan nykytutkimuksen tilanteesta ja herättämään kiinnostusta syvemmälle perehtymiseen sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen teemaan.

4 Menetelmä

Tutkimus on laadullinen tutkimus. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan laadullinen tutkimus on tutkimusmenetelmä, joka korostaa syvällistä ymmärrystä ilmiöistä, konteksteista ja merkityksistä. Se hyödyntää ei-numeerisia toimintoja, kuten haastatteluja, havainnointia ja dokumentteja, pyrkien tuottamaan kuvailevia ja tulkinnallisia tuloksia. Tutkimusmenetelmänä toimii integroiva kirjallisuuskatsaus. Integroiva kirjallisuuskatsaus on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jossa on narratiivisen sekä systemaattisen kirjallisuuskatsauksen piirteitä. Tyyllilajina se pyrkii yhdistämään ja integroimaan aiemmista tutkimuksista löytyvää tietoa, jotta saadaan syvällisempi ymmärrys tutkimuskysymyksestä. (Vilka, 2023) Päädyimme tähän menetelmään, koska haluamme saada mahdollisimman laajan näkemyksen olemassa olevasta tutkimustiedosta ja sen mahdollisista ristiriitaisuuksista aiheestamme eli sukupuolisensitiivisyydestä varhaiskasvatuksessa.

4.1 Aineiston hankinta

Tutkimuksemme metodologiaosiossa käytimme Google Scholaria, ERICiä ja Turun yliopiston Volter-tietokantaa kirjallisuuskatsauksemme perustaksi. Valitsimme lähteiksi vertaisarvioituja tutkimuksia, jotka käsittelevät sukupuolisensitiivisyyttä varhaiskasvatuksessa ja lasten sukupuoliroolien muodostumista. Hakusanamme olivat "Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus", "Lasten sukupuoliroolien muodostuminen", "Gender-sensitive early childhood education and care" ja "Gender role formation in children". Sisällytyskriteereinä käytimme viimeisen kymmenen vuoden aikana julkaistuja tutkimuksia, jotka ovat saatavilla kokotekstinä ja jotka suoraan käsittelevät tutkimuskysymyksiämme. Poissulkemiskriteereinä hylkäsimme ei-vertaisarvioidut lähteet, vanhentuneet tutkimukset (yli 10 vuotta vanhat), ja tutkimukset, jotka eivät ole saatavilla kokotekstinä tai eivät suoraan käsittele tutkimuskysymyksiämme.

4.2 Aineiston analyysi

Tutkielman tavoitteena on selvittää sukupuolisensitiivisyyden ilmentymistä ja sen vaikutusta lasten sukupuoliroolien muodostumiseen varhaiskasvatuksessa, mitä tarkasteltiin integroivaan kirjallisuuskatsaukseen valikoiduista artikkeleista aineistolähtöisen teemoittelun avulla. Teemoittelu on prosessi, jossa tutkimusaineistosta tunnistetaan ja ryhmitellään keskeiset ideat ja käsitteet merkityksellisiksi teemoiksi. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan se on keskeinen osa laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysiä, joka auttaa jäsentämään ja ymmärtämään aineiston moninaisuutta. Neljä keskeistä teemaa olivat: Yhteiskunnalliset ja

kulttuuriset kontekstit sukupuolisensitiivisessä varhaiskasvatuksessa, pedagogiset strategiat ja käytännöt, lasten sukupuoliroolien muodostuminen ja sukupuolisensitiivisen kasvatuksen vaikutukset sekä poliittiset ja hallinnolliset näkökulmat. Näiden teemojen avulla pyritään ymmärtämään syvällisemmin, mitä vaikutuksia sukupuolisensitiivisellä kasvatuksella on lasten sukupuoliroolien muodostumiseen ja millä eri tavoilla sukupuolisensitiivisyyttä voidaan tukea. Teemat ovat kuvattu tarkemmin taulukossa 1.

Taulukko 1

Aineiston teemat ja niiden kuvaukset

Teema	Kuvaus
Teema 1 Yhteiskunnalliset ja kulttuuriset kontekstit sukupuolisensitiivisessä varhaiskasvatuksessa	Tässä teemassa tarkastellaan, miten ympäröivä yhteiskunta ja kulttuuriset normit vaikuttavat sukupuolisensitiivisen kasvatuksen toteutumiseen ja sen haasteisiin. Käsitellään, miten erilaisissa yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa ympäristöissä vallitsevat sukupuoliroolien käsitykset voivat muokata tai haastaa sukupuolisensitiivisen kasvatuksen käytäntöjä.
Teema 2 Pedagogiset strategiat ja käytännöt sukupuolisensitiivisessä varhaiskasvatuksessa	Tämä teema keskittyy konkreettisiin opetusmenetelmiin ja pedagogisiin käytäntöihin, joilla edistetään sukupuolisensitiivisyyttä varhaiskasvatuksessa. Tarkastellaan, miten opettajat voivat integroida sukupuolitietoisuuden osaksi opetusta ja millaisia vaikutuksia näillä käytännöillä on lasten sukupuoliroolien hahmottumiseen. Tämä sisältää esimerkiksi sukupuolisensitiivisen pedagogiikan käyttöönoton ja sen, miten se voi edistää lasten kykyä nähdä sukupuoliroolit monipuolisemmin.
Teema 3 Lasten sukupuoliroolien muodostuminen ja sukupuolisensitiivisen kasvatuksen vaikutukset	Tässä teemassa keskitytään erityisesti siihen, miten lapset omaksuvat ja muodostavat sukupuolirooleja varhaiskasvatusympäristöissä ja miten sukupuolisensitiivinen kasvatus voi vaikuttaa näihin prosesseihin. Analysoimalla lasten vuorovaikutusta ja heidän käsityksiään sukupuolirooleista voidaan ymmärtää, miten varhainen kasvatus voi muokata näkemyksiä sukupuolesta ja edistää sukupuolten tasa-arvoa.
Teema 4 Poliittiset ja hallinnolliset näkökulmat sukupuolisensitiiviseen varhaiskasvatukseen	Tämä teema käsittelee, miten politiikka ja hallinnolliset toimenpiteet voivat tukea tai rajoittaa sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteutumista. Tarkastellaan lainsäädännön, politiikkatoimien ja varhaiskasvatusjärjestelmien roolia sukupuolten tasa-arvon edistämässä, sekä miten nämä voivat tarjota puitteet sukupuolisensitiivisen kasvatuksen kehittämiseksi ja toteuttamiseksi.

Jokaisen teemaan sisällytetään relevantteja akateemisia tutkimuksia, opetussuunnitelmia ja käytännön esimerkkejä, jotka valaisevat sukupuolisensitiivisyyden monitahoisia ulottuvuuksia varhaiskasvatuksessa. Kokonaisuudessaan nämä teemat tarjoavat monipuolisen kehyksen sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen tarkasteluun, korostaen sekä teoreettisia että käytännöllisiä näkökohtia. Ne osoittavat, että sukupuolisensitiivisen kasvatuksen

onnistuminen vaatii yhteistyötä monilla tasoilla: yksittäisistä kasvattajista ja opetuskäytännöistä laajempiin yhteiskunnallisiin ja poliittisiin rakenteisiin.

5 Tulokset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli syventyä olemassa olevaan tutkimuskirjallisuuteen ja selvittää, miten sukupuolisensitiivisyys vaikuttaa lasten sukupuoliroolien muodostumiseen varhaiskasvatuksessa. Lisäksi selvitetään tekijöitä, jotka tukevat sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteutumista.

Sisällytimme tutkimukseen seitsemän eri aineistoa, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiimme. Tässä osiossa ensin tuodaan esille aineistoista nostoja, jotka vastaavat meidän ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme, jonka jälkeen keskitymme toiseen tutkimuskysymykseen ja siihen löytämiimme vastauksiin.

5.1 Sukupuoliroolien muodostuminen sukupuolisensitiivisessä varhaiskasvatuksessa

Kolme seitsemästä kirjallisuuskatsaukseen valituista artikkeleista vastasivat ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme. Artikkelit toivat vahvasti esiin yhteiskunnallisten ja kulttuuristen kontekstien vaikutuksen (Teema1), sekä lasten sukupuoliroolien muodostumisen ja sukupuolisensitiivisyyden vaikutuksen (Teema 3). Teemoittelimme aineistot päätulosten mukaan. Aineistojen tiedot ja niiden teemat löytyvät taulukosta 2.

Taulukko 2
Artikkelien tiedot

Tekijät ja vuosiluku	Päätulos	Teema
Gelir (2022)	Lapset määrittelevät sukupuoliroolinsa arvojen ja odotusten mukaisesti, ja sukupuolen rakentaminen on esitetty suoritusperusteisena (performative) toimintana pikemminkin kuin biologisena.	Teema 3
Muasya & Muasya 2020	Sukupuolistereotyyppien käsittelyn tärkeys varhaislapsuudessa, jotta voidaan vähentää sukupuolten välisiä eroja ja edistää tasa-arvoisempia oppimiskokemuksia.	Teema 1
Wingrave (2016)	Varhaiskasvatuksen ammattilaisten sukupuoleen liittyvät käsitykset saattavat vahvistaa sukupuolistereotyyppiä, mikä voi rajoittaa lasten mahdollisuuksia kasvaa ja kehittyä.	Teema 1, Teema 2 ja Teema 3

Kun tarkastelemme yhteiskunnallisten ja kulttuuristen kontekstien vaikutusta sukupuolisensitiiviseen varhaiskasvatukseen, Muasyan ja Muasyan (2020) sekä Wingraven (2016) artikkelit tarjoavat kattavan ymmärryksen siitä, kuinka paikalliset normit, arvot, sekä perheiden ja yhteisöjen asenteet muovaavat lasten käsityksiä sukupuolesta. Muasyan &

Muasyan (2020) tutkimus korostaa erityisesti kulttuuristen ja yhteiskunnallisten tekijöiden merkitystä lasten sukupuoli-identiteetin ja sukupuolistereotyyppien kehityksessä, osoittaen, että ympäristöillä, jossa lapsi kasvaa on ratkaiseva vaikutus hänen sukupuoliroolinsa muodostumiseen. Wingrave (2016) puolestaan tuo esiin, miten varhaiskasvatuksen ammattilaisten omat sukupuoliin liittyvät käsitykset ja asenteet vaikuttavat heidän pedagogisiin käytäntöihinsä ja miten yhteiskunnan ja kulttuurin sukupuolinormit ja -oletukset ovat läsnä ja vaikuttavat sukupuolen sosialisointiin varhaiskasvatuksessa. Molemmat artikkelit yhdessä valottavat, miten yhteiskunnallinen ja kulttuurinen konteksti vaikuttaa sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteutumiseen.

Gelirin (2022) tutkimus ja Wingraven (2016) artikkeli tarjoavat yhdessä syvällisen näkemyksen lasten sukupuoliroolien muodostumisen aktiiviseen prosessiin varhaiskasvatuksessa sekä sukupuolisensitiivisen kasvatuksen keskeiseen rooliin tässä kehityksessä. Gelirin (2022) mukaan lapset eivät passiivisesti omaksu sukupuolirooleja; he ovat aktiivisia toimijoita, jotka rakentavat ja neuvottelevat sukupuoliroolejaan vuorovaikutuksessaan toistensa ja aikuisten kanssa, mikä korostaa ympäröivän yhteiskunnan ja pedagogisten käytäntöjen vaikutusta. Tämä havainto on yhteneväinen Wingraven (2016) tutkimuksen kanssa, joka painottaa varhaiskasvattajien koulutuksen uudistamisen tarvetta sukupuolikysymyksissä, jotta sukupuolten tasa-arvon merkitys varhaiskasvatuksessa ymmärretään paremmin ja sukupuolisensitiivisempiä pedagogisia käytäntöjä voidaan tukea. Yhdessä nämä tutkimukset alleviivaavat, että lasten sukupuoliroolien muodostumiseen vaikuttavat sekä sisäiset aktiiviset prosessit että ulkoiset tekijät, kuten aikuisten asenteet ja toiminta, ja ne osoittavat, että varhaiskasvatuksella on merkittävä mahdollisuus edistää sukupuolten tasa-arvoa aktiivisesti tukevilla pedagogisilla strategioilla.

Wingraven (2016) tutkimus nostaa esiin myös näkökulman, kuinka opettajien omat sukupuoliin liittyvät käsitykset ja asenteet vaikuttavat pedagogisiin valintoihin ja vuorovaikutukseen lasten kanssa. Opettajien tietoisuus omista sukupuolikäsityksistään ja aktiivinen pyrkimys sukupuolisensitiiviseen kasvatukseen voivat tarjota lapsille monipuolisempia malleja sukupuoli-identiteetin kehittymiselle. Tällä on suora vaikutus opettajan pedagogisiin strategioihin ja käytänteisiin osana sukupuolisensitiivistä varhaiskasvatusta.

Yhteenvetona nämä artikkelit yhdessä tarjoavat kattavan ymmärryksen siitä, miten sukupuolisensitiivisyys ja siihen liittyvät tekijät vaikuttavat lasten sukupuoliroolien muodostumiseen varhaiskasvatuksessa. Erityisesti Wingrave (2016) korostaa

yhteiskunnallisten ja kulttuuristen kontekstien, pedagogisten strategioiden ja käytäntöjen sekä lasten aktiivisen roolin merkitystä sukupuoliroolien kehittämisessä. Tämä monitahoinen näkökulma antaa mahdollisuuden ymmärtää paremmin, miten sukupuolisensitiivinen kasvatus voi tukea sukupuolten tasa-arvon edistämistä ja auttaa lapsia kehittämään moninaisempia ja tasa-arvoisempia käsityksiä sukupuolesta.

5.2 Sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteutumista tukevat tekijät

Kirjallisuuskatsauksen artikkeleista viisi vastasi toiseen tutkimuskysymykseemme, jotka teemoittelimme päätuloksen mukaan. Pedagogiset strategiat ja käytännöt (Teema 2) nousevat aineistoista esiin, kun taas lasten sukupuoliroolien muodostuminen ja sukupuolisensitiivisen kasvatuksen vaikutukset (Teema 3) eivät. Aineistojen tiedot ja niiden teemat löytyvät taulukosta 3.

Taulukko 3
Artikkelien tiedot

Tekijät ja vuosiluku	Päätulos	Teema
Ylitapio-Mäntylä (2017)	Aikuisten rooli mallina sukupuolten tasa-arvoisen kohtelun edistämässä ja sukupuolistereotyyppien purkamisessa varhaiskasvatuksessa.	Teema 2
Warin & Adriany (2017)	Opettajien sukupuolitietoisuuden kehittyminen on avainasemassa sukupuolistereotyyppien haastamisessa ja sukupuolten moninaisuuden tukemisessa opetuksessa.	Teema 2
Muasya (2021)	Tutkimus korostaa tarvetta arvioida kriittisesti opettajien koulutusohjelmia sukupuoleen liittyvien aiheiden asianmukaisen sisällyttämisen varmistamiseksi, mikä edistäisi sukupuolten tasa-arvon saavuttamista.	Teema 1
Alasaari & Katainen (2016)	Suunnitelmien tasa-arvokirjauksilla on merkitystä siihen, miten tasa-arvoa käytännössä toteutetaan: ilman kirjattua suunnitelmaa tasa-arvon edistämistyö jää usein tekemättä.	Teema 4
Wingrave (2016)	Varhaiskasvatuksen ammattilaisten koulutuksen uudelleenarviointi sukupuolikysymyksissä, jotta voidaan edistää tasa-arvoisempia opetus- ja oppimiskokemuksia lapsille.	Teema 2

Muasyan (2021) artikkeli keskittyy sukupuoleen reagoivan pedagogiikan toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa, sekä opettajien koulutuksen merkitykseen tässä yhteydessä. Artikkelissa korostetaan, miten tärkeää on, että opettajat saavat asianmukaista koulutusta voidakseen käsitellä sukupuolikysymyksiä herkästi ja tehokkaasti opetuksessaan, edistäen näin tasa-arvoisempaa ja inklusiivisempaa oppimisympäristöä. Opettajien rooli on keskeinen, kun he tukevat lapsia oppimisprosessissa ja auttavat heitä ymmärtämään sukupuolen

monimuotoisuutta. Tämä muovaa lasten käsityksiä sukupuolten moninaisuudesta ja tasa-arvosta. Tutkimus paitsi korostaa sukupuolisensitiivisen pedagogiikan merkitystä varhaiskasvatuksessa, myös nostaa esiin kulttuuriset ja yhteiskunnalliset kontekstit, joissa tämä pedagogiikka toteutuu.

Ylitapio-Mäntylän (2017), Wingraven (2016) sekä Warinin & Adrianyn (2017) tutkimukset sukupuolisensitiivisestä varhaiskasvatuksesta tarjoavat kattavan kuvan pedagogisten strategioiden ja käytäntöjen vaikutuksesta lasten sukupuolen kokemukseen ja kehitykseen. Ylitapio-Mäntylän (2017) kirjoittama "Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus" keskittyy siihen, miten varhaiskasvatuksen ammattilaisten esimerkit, asenteet ja sukupuolitietoisuus vaikuttavat lasten asenteisiin ja käsityksiin sukupuolten moninaisuudesta ja tasa-arvosta. Hän korostaa sukupuolisensitiivisyyden olevan jatkuvaa prosessia, jossa sukupuolten välisiä oletuksia haastetaan jatkuvasti.

Wingrave (2016) puolestaan tutkii varhaiskasvatuksen ammattilaisten käsityksiä sukupuolesta ja sen merkityksestä lasten käyttäytymiselle ja oppimiselle. Wingraven työssä painotetaan kriittisen sukupuolikäsityksen tarvetta ja sukupuolistereotyyppien purkamisen merkitystä varhaiskasvatuksessa, mikä edellyttää ammattilaisten koulutuksen kehittämistä sukupuolten tasa-arvon suuntaan.

Warin & Adrianyn (2017) tutkimus tuo esiin sukupuolisensitiivisen pedagogiikan joustavuuden ja sen, miten se voi tukea sukupuoli-identiteettien monimuotoisuutta haastamalla perinteisiä sukupuolirooleja. Heidän työnsä perustuu indonesialaisten ja ruotsalaisten esikoulunopettajien haastatteluihin, joista ilmenee, että sukupuolisensitiivisen pedagogiikan menestyksellinen soveltaminen vaatii opettajilta syvällistä sukupuolitietoisuutta ja sitoutumista sukupuolen moninaisuuden tukemiseen.

Yhdessä nämä tutkimukset maalaavat monipuolisen kuvan sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen käytänteistä ja strategioista, jotka tukevat lasten tervettä kehitystä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Ne korostavat, että opettajien koulutus, omat asenteet ja sukupuolitietoisuus ovat keskeisiä tekijöitä sukupuolistereotyyppien purkamisessa ja tasa-arvoisemman yhteiskunnan edistämiseksi. Opettajien rooli lasten sukupuolen monimuotoisuuden ymmärtämisessä ja tukemisessa on korvaamaton, ja se edellyttää jatkuvaa reflektointia ja ennakkokäsitysten haastamista.

Alasaaren & Kataisen (2016) selvitys, sekä Wingraven (2016) artikkeli tuovat esiin poliittisten ja hallinnollisten päätösten keskeisen merkityksen sukupuolisensitiivisen

varhaiskasvatuksen kehittämisessä ja toteuttamisessa. Alasaaren & Kataisen (2016) selvitys, joka on osa Sosiaali- ja terveysministeriön laajempaa tavoitetta edistää sukupuolten tasa-arvoa Suomessa, korostaa varhaiskasvatuksen tärkeää roolia lasten kehityksessä ja sukupuolten tasa-arvon edistämisessä. Selvityksessä painotetaan, kuinka tasa-arvoiset käytännöt voivat auttaa lapsia kasvamaan ilman stereotyyppisiä odotuksia ja rooleja, mikä on välttämätöntä yhteiskunnan tasa-arvon kehityksen kannalta.

Wingraven (2016) artikkeli täydentää tätä näkemystä korostamalla varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutuksen merkitystä sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Hän painottaa, että varhaiskasvatuksen hallinnollisten toimijoiden, kuten johtajien, on varmistettava, että henkilöstön koulutus on ajan tasalla, jotta voidaan tarjota tasa-arvoinen ja sukupuolisensitiivinen oppimisympäristö jokaiselle lapselle. Wingrave tuo esiin, kuinka tärkeää on, että hallinnolliset toimet tukevat henkilöstön kehittymistä tässä suhteessa, mikä edellyttää jatkuvaa koulutusta ja resursseja.

Yhdessä nämä teokset valaisevat, miten poliittiset ja hallinnolliset päätökset vaikuttavat sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen perustaan ja käytäntöihin. Ne osoittavat, että poliittinen tahto ja hallinnolliset toimenpiteet, kuten koulutuksen kehittäminen ja resurssien osoittaminen, ovat avainasemassa, kun pyritään rakentamaan yhteiskuntaa, jossa sukupuolten tasa-arvo alkaa jo lapsuudesta. Tämä edellyttää sitoutumista tasa-arvoisten käytäntöjen kehittämiseen ja ylläpitämiseen kaikilla tasoilla, varhaiskasvatuksen ammattilaisten koulutuksesta poliittisiin päätöksiin ja hallinnollisiin käytäntöihin.

Yhteenvedona nämä teokset kertovat monesta eri näkökulmasta sukupuolisensitiivisestä varhaiskasvatuksesta ja tekijöistä, jotka tukevat sitä. Sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen luominen on pitkä prosessi, jonka ymmärtämistä ja käytäntöä tukee riittävä tietoisuus ja kouluttautuminen alan henkilöstöltä. Ulkoiset tekijät vaikuttavat myös sukupuolisensitiivisyyteen, mutta ne pitäisi pystyä sulkemaan pois ja keksittyä siihen, että jokainen lapsi saa tasa-arvoista ja yhdenvertaista varhaiskasvatusta.

Pohdinta

Tämän tutkimuksen tehtävänä oli selvittää miten sukupuolisensitiivisyys vaikuttaa tutkimusten perusteella lasten sukupuoliroolien muodostumiseen varhaiskasvatuksessa, sekä mitkä tekijät tukevat sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteutumista.

Ensin lähdimme selvittämään miten aiempien tutkimusten perusteella sukupuolisensitiivisyys vaikuttaa lasten sukupuoliroolien muodostumiseen varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksissa ilmeni monta erilaista näkökulmaa siitä, mitkä tekijät vaikuttavat lasten sukupuoliroolien muodostumiseen.

Tutkimukset osoittavat, että lasten sukupuoliroolien muodostumiseen vaikuttavat merkittävästi yhteiskunnalliset ja kulttuuriset kontekstit sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten käsitykset ja asenteet sukupuoliin liittyen. Muasya & Muasya (2020) sekä Wingrave (2016) korostavat, kuinka paikalliset normit ja arvot sekä perheiden ja yhteisöjen asenteet muovaavat lasten käsityksiä sukupuolesta. Tämä herättää tärkeän keskustelun sukupuoliroolien muodostumisen monimuotoisuudesta ja siitä, kuinka varhaiskasvatus voi tukea lasten kykyä nähdä sukupuoli moninaisena ilmiönä. Ylitapio-Mäntylä (2012) korostaa sukupuolisensitiivisyyden merkitystä lapsen kokonaisvaltaisessa kehityksessä, saa vahvistusta näistä havainnoista. Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa mahdollistaa ympäristön, jossa lapsia ei rajata sukupuolinormien mukaisiin rooleihin, vaan kannustetaan ilmaisemaan itseään vapaasti ja tutkimaan moninaisia identiteettejä.

Lisäksi Gelirin (2022) tutkimus tuo esiin lasten aktiivisen roolin sukupuoliroolien muodostumisessa. Lapset eivät passiivisesti omaksu ympäröivän yhteiskunnan tarjoamia sukupuolirooleja, vaan osallistuvat aktiivisesti niiden rakentamiseen ja uudelleenmäärittelyyn vuorovaikutuksessa toistensa ja aikuisten kanssa. Tämä korostaa varhaiskasvatuksen pedagogisten käytäntöjen merkitystä, joissa sukupuolisensitiivisyys nähdään keskeisenä tekijänä lasten auttamisessa ymmärtämään sukupuolen moninaisuutta.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus, 2022) edellyttää sukupuolten tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja moninaisuuden arvostamista, tukee ajatusta, että varhaiskasvatuksen on tarjottava lapsille tilaa ja välineitä sukupuoliroolien monipuolisten mallien tutkimiseen. Tämä edellyttää varhaiskasvattajilta sukupuolitietoisuutta ja valmiuksia haastaa perinteiset sukupuolinormit, edistäen siten tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa.

Näin ollen, tutkimukset tarjoavat tärkeitä oivalluksia siitä, miten sukupuolisensitiivisyys voi vaikuttaa lasten sukupuoliroolien muodostumiseen varhaiskasvatuksessa.

Sukupuolisensitiivisyys edellyttää kriittistä tarkastelua paitsi yhteiskunnallisten ja kulttuuristen kontekstien vaikutuksesta, myös varhaiskasvattajien omista asenteista ja pedagogisista valinnoista. Tämä lähestymistapa tukee lasten tervettä sukupuoli-identiteetin kehitystä, rohkaisee sukupuolten tasa-arvon edistämistä ja luo perustan inklusiivisemmalle yhteiskunnalle.

Tutkimustuloksemme valaisevat, että sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteutumista tukevat erityisesti opettajien koulutus, heidän sukupuolitietoisuutensa sekä pedagogisten strategioiden kehittäminen. Muasyan (2021) tutkimus korostaa, miten keskeistä on tarjota opettajille koulutusta sukupuolikysymyksissä, jotta he voivat toteuttaa sukupuoleen reagoivaa pedagogiikkaa, mikä edistää tasa-arvoisempaa ja inklusiivisempaa oppimisympäristöä. Tämä koulutus auttaa opettajia ymmärtämään ja tunnistamaan sukupuolistereotyyppioita ja -oletuksia, jotka vaikuttavat heidän pedagogisiin päätöksiinsä ja vuorovaikutukseensa lasten kanssa. Chapman (2022) osoittaa, että opettajien koulutus on perusta sukupuolisensitiivisen pedagogiikan toteuttamiselle, jossa lapset oppivat arvostamaan sukupuolten moninaisuutta ja ymmärtämään tasa-arvon merkityksen.

Lisäksi Ylitapio-Mäntylän (2017) sekä Warinin & Adrianyn (2017) tutkimukset nostavat esiin, kuinka sukupuolisensitiivisen pedagogiikan toteutumista tukevat pedagogiset strategiat ja käytännöt, jotka haastavat perinteiset sukupuoliroolit ja -normit. Nämä tutkimukset korostavat opettajien roolia sukupuolinormien purkamisessa ja sukupuoli-identiteettien monimuotoisuuden tukemisessa. Sukupuolinormit, jotka ovat syvään juurtuneita yhteiskunnallisia rakenteita, haastavat sukupuolisensitiivisen kasvatuksen toteutumista. Kuitenkin, kuten Martin (1981) määrittelee, sukupuolisensitiivisyys on prosessi, jossa sukupuoli huomioidaan, kun sillä on merkitystä. Tämä prosessi vaatii varhaiskasvattajilta kriittistä reflektointia omista asenteistaan ja sukupuolikäsityksistään, mikä on linjassa Teräksen (2012) havaintojen kanssa sukupuolittuneesta puheesta varhaiskasvatuksessa. Ylitapio-Mäntylän (2012) ajatus siitä että, varhaiskasvatuksen henkilöstön tulisi pohtia uudestaan omia käsityksiään sukupuolirooleista, jotta he pystyvät haastamaan sukupuolistereotyyppioita varhaiskasvatuksessa, resonoi vahvasti näiden tutkimustulosten kanssa. Opettajien kyky tukea lasten moninaisia sukupuoli-identiteettejä ja tarjota monipuolisia malleja sukupuolen ilmaisulle on avainasemassa, kun pyritään rakentamaan yhteiskuntaa, jossa sukupuolten tasa-arvo on todellisuutta.

Näiden tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen toteutumisen perustana ovat opettajien koulutus ja sukupuolitietoisuus

sekä pedagogisten strategioiden kehittäminen. Tämä tukee Chapmanin (2022) ajatusta varhaiskasvatuksen henkilöstön kouluttautumisen tärkeydestä, jotta heillä olisi valmiudet ohjata lasten tietoisuutta sukupuolesta. Tämä edellyttää jatkuvaa sitoutumista ja koulutusta sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi, sekä pedagogisia käytäntöjä, jotka tukevat lasten kykyä tutkia ja ilmaista sukupuoli-identiteettiään moninaisilla tavoilla.

Jos tutkimuksemme olisi toteutettu empiirisesti, esimerkiksi havainnoiden olisimme saaneet suoria havaintoja ja konkreettista tietoa sukupuolisensitiivisyyden toteutumisesta ja vaikutuksista varhaiskasvatuksessa. Tämä olisi syventänyt ymmärrystämme teoreettisten oletusten ja käytännön toteutusten välisistä eroista ja vahvistanut tutkimuksemme relevanssia käytännön varhaiskasvatustyöhön.

Onnistumisemme kirjallisuuskatsauksessa ilmenee kyvyssämme koota ja analysoida laajasti olemassa olevaa tutkimustietoa, tarjoten kattavan kuvan sukupuolisensitiivisestä varhaiskasvatuksesta. Katsauksemme luo vahvan perustan jatkotutkimuksille ja käytäntöjen kehittämiseksi.

Lisätutkimuskysymykseksi ehdotamme: "Millaisia haasteita ja mahdollisuuksia varhaiskasvattajat kohtaavat sukupuolisensitiivisen pedagogiikan toteuttamisessa, ja miten nämä vaikuttavat käytännön työhön?" Tämä kysymys tutkii sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen käytäntöön viemisen konkreettisia esteitä ja mahdollisuuksia varhaiskasvattajien näkökulmasta, tarjoten syvällisempää ymmärrystä siitä, miten sukupuolisensitiivisyys voidaan tehokkaasti integroida varhaiskasvatuksen päivittäiseen toimintaan.

Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksemme pyrkii noudattamaan korkeimpia tutkimuseettisiä standardeja, ottaen huomioon Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) ohjeistukset, jotka korostavat rehellisyyttä, läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Olemme kiinnittäneet erityistä huomiota lähteiden luotettavaan valintaan ja asianmukaisiin viittauskäytäntöihin, mikä on olennaista tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden kannalta. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuuden peruspilareita ovat luotettavuus, uskottavuus, siirrettävyys ja vahvistettavuus. Nämä neljä peruspilaria heijastuvat tutkielmassamme siten, että olemme pyrkineet varmistamaan tutkimuksemme luotettavuuden ja uskottavuuden syvällisen analyysin ja monipuolisten tulkintojen kautta. Työskentelymme kahden tekijän voimin on mahdollistanut tulkintojen monipuolistamisen ja uskottavuuden lisäämisen, sillä olemme voineet keskustella ja vertailla näkemyksiämme, mikä on syventänyt ymmärrystämme aiheesta ja parantanut tulostemme luotettavuutta.

Lisäksi olemme huolellisesti merkinneet kaikki käyttämämme lähteet ja noudattaneet Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) suosituksia lähdekritiikissä, mikä tukee tutkimuksemme eettisiä periaatteita. Tutkielmassamme pyrimme varmistamaan, että tutkimuksemme tulokset ovat siirrettävissä ja vahvistettavissa, tarjoten näin arvokkaita oivalluksia ja ehdotuksia sukupuolisensitiivisen varhaiskasvatuksen kehittämiseksi. Tämän saavuttamiseksi olemme sitoutuneet avoimeen dialogiin ja kriittiseen reflektointiin sekä tutkimusprosessin aikana että sen jälkeen, pyrkien edistämään sukupuolten tasa-arvoa varhaiskasvatuksen kontekstissa.

Lähteet

- Alasaari, N., & Katainen, R. (2016). *Sukupuolten tasa-arvon esittämisestä varhaiskasvatuksessa*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvitys: 36. Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla: [Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmänmuistio 2011:x \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.sosiaali- ja-terveysministerio.fi/tyoryhmanmuistio/2011:x)
- Browne, N. (2007). *Gender Equity in the Early Years*. McGraw-Hill Education.
- Chapman, R. (2022). Moving beyond 'gender-neutral': Creating gender expansive environments in early childhood education. *Gender and Education*, 34(1), 1–16.
- Eskelinen, M. & Itäkare, S. 2020. ”Pidetään huolta, ettei erotella tyttöjen ja poikien juttuja”. Tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja sukupuolisensitiivisyyttä rakentavat diskurssit paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti*, 9(2), 197–229.
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Helenius, O., & Korhonen, H. (2020). Leikin ensi askeleita. Teoksesta E. Hujala, L. Turja, & A. Alijoki. *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (osa 5, s. 69–79). PS-kustannus.
- Gelir, I. (2022). Becoming a girl and boy: preschool children’s construction of gender roles in the community and nursery. *Early Child Development and Care*, 192(2), 302-312.
- Martin, J.R. (1981). The ideal of the educated person. *Educational Theory*, 31, 97–109
- Muasya, J., & Muasya, I. (2020). A Study of Children’s Perceptions of Gender Identity and Stereotype in Public Pre-Primary Schools in Nairobi County, Kenya. *International Journal of Elementary Education*, 9(1): 1-7.
- Muasya, J. N. (2001). Gender Responsive Pedagogy and Early Childhood Teacher Education: A Study of Pre-primary School Teachers in Nairobi County, Kenya. *Teacher Education and Curriculum Studies*, 6(3), 101-108.
- Nousiainen, K., & Pylkkänen, A. (2001). *Sukupuoli ja oikeuden yhdenvertaisuus*. Helsingin Yliopisto.
- Opetushallitus. (2022). Tasa-arvotyö on taitolaji. Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa. Oppaat ja käsikirjat 2015:5. Opetushallitus. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/tasa-arvotyö-taitolaji>
- Opetushallitus. (2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf
- Seta ry. (2019) Sukupuolen moninaisuus ja lapset. Opas varhaiskasvatuksessa työskenteleville ja varhaiskasvatuksen ammattilaisille moninaisten lasten ja heidän perheidensä

kohtaamisesta. Saatavilla:

<https://setary.sharepoint.com/Setafitiedostoalue/Forms/AllItems.aspx?id=%2FSetafitieostoalue%2FOppaat%2Desitteet%2Ddokumentit%2FOpas%5Fvarhaiskasvattajille2019%2Epdf&parent=%2FSetafitiedostoalue%2FOppaat%2Desitteet%2Ddokumentit&p=true&ga=1>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (2023). Tasa-arvosanasto. Saatavilla:

<https://thl.fi/aiheet/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>

Teräs, T. (2012). Kasvattajan puhe sukupuolittavana käytäntönä. Teoksessa O. Ylitapio-Mäntylä (Toim.), *Villit ja kiltit* (s.103–121). Jyväskylä: PS-kustannus.

Timmons, K., & Airton, L. (2020). Welcoming gender diversity in the early years: Interperiting professional guiding documents for gender-expansive practice. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 24(1), 32-45.

<https://doi.org/10.1177/1463949120978526>

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu painos). Tammi.

UNICEF. (2022a). Gender Equality, Global Annual Results Report 2022. Saatavilla:

<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/2245/1379389EN.pdf?sequence=1>

UNICEF. (2022b). Tackling gender inequality from the early years: Strategies for building a gender-transformative pre-primary education system. Saatavilla:

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED627660.pdf>

Vilkka, H. (2023). *Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina*. Helsinki: Art House.

Warin, J., & Adriany, V. (2017). Gender flexible pedagogy in early childhood education. *Journal on Gender Studies*, 26(4), 375-386.

Wingrave, M. (2016). Perceptions of gender in early years. *Gender and Education*, 30(5), 1-20.

Ylitapio-Mäntylä, O. (2017). Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus. Teoksessa E. Hujala, L. Turja & A. Alijoki (Toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s.288–299). (uudistettu painos). PS-kustannus

Ylitapio-Mäntylä, O. (2012). Sukupuolittuneet käytännöt varhaiskasvatuksessa. Teoksessa O. Ylitapio-Mäntylä (Toim.), *Villit ja kiltit*. Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille (s.15–29). Jyväskylä: PS-kustannus.